

Analecta

Bisdom

2008-1/2

Breda

ANALECTA 2008

Jaargang 22, Nrs. 1 en 2 (januari, februari, maart, april, mei, juni)

Inhoudsopgave

Van de Redactie	2
Officiële berichten	3
Ambtsjubilea 2008	10
Oprichting Lievevrouweparochie, Bergen op Zoom	12
Grensbeschrijving Lievevrouweparochie, Bergen op Zoom ...	15
Opheffing beleidsadviesraden.....	17
De bedienaar van de ziekenzalving	18
Diakenwijding Hoeven	24

Van de Redactie

Er was een achterstand met de uitgave van Analecta. De laatste nummers die bij de drukker van de persen rolden waren de nummers 3 en 4 van het jaar 2007.

De bisdomleiding heeft bepaald, dat de opzet van Analecta, te beginnen met het jaar 2008, in grote mate hetzelfde blijft. De inhoud wordt bepaald door officiële berichten en documenten en door preken en toespraken van de Bisschop.

De rubriek met necrologieën is niet meer opgenomen, wegens de ongelijke kwaliteit van de inzendingen en om verdubbeling te vermijden.

Voortaan wordt Analecta in beperkte oplage gedrukt in de “huisdrukkerij” van het bisdomkantoor.

De verspreiding geschiedt als volgt. Pastorale beroepskrachten ontvangen Analecta als pdf-bestand via de e-mail. Ook is Analecta te raadplegen via het extranet van de website van het bisdom.

Parochiebesturen, personen zonder e-mail en bepaalde abonnees ontvangen Analecta per gewone post.

De Redactie

Officiële berichten

H. Wijding

Z. H. Exc. Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende, Bisschop van Breda, heeft op zondag 4 mei 2008 tijdens de H. Eucharistieviering in de kapel van Centrum Bovendonk te Hoeven de Eerwaarde Heer Albe Geert BUTER tot diaken gewijd voor het bisdom Groningen-Leeuwarden, overeenkomstig de gebruikelijke ritus van het Romeinse Pontificaal, in aanwezigheid van Z. H. Exc. Mgr. Dr. W.J. Eijk, aartsbisschop van Utrecht en apostolisch administrator van het bisdom Groningen-Leeuwarden.

Presentatie en mutatie

Per 1 februari 2008 heeft de bisschop de heer Ing. P.A.E. DE ROOIJ, priester van het Bisdom van Breda, herbenoemd tot deken van het dekenaat Het Markiezaat. Deze herbenoeming geldt voor een periode van drie jaar.

Per 1 februari 2008 heeft de bisschop de heer R. DE WEERD, diaken van het Bisdom 's-Hertogenbosch, benoemd tot lid van het pastoraal team van de parochie Breda-Centrum; de aanstelling voor 0.8 Fte geldt voor drie jaar.

Per 1 februari 2008 heeft de bisschop de heer R. DE WEERD, diaken van het Bisdom 's-Hertogenbosch, benoemd tot functionaris voor oecumene in het bisdom van Breda; de aanstelling heeft een omvang van Fte. 0.2 en geldt voor drie jaar.

Per 1 februari 2008 heeft de bisschop de benoeming van de heer Mgr. Drs. H.C.M. LOMMERS, priester van het Bisdom van Breda, tot parochieadministrator van de parochie Breda-Centrum verlengd tot 1 augustus 2008.

Per 1 maart 2008 heeft de bisschop – op voordracht van het pastoraal team in de regio Oosterhout – de heer drs. A.P.H.M. KAMPS, priester van het Bisdom van Breda, benoemd tot teamleider van het pastoraal team van de regio Oosterhout.

Ingaande 1 maart 2008 heeft de bisschop – op haar eigen verzoek – mevrouw drs. M.C.A. CORVERS, pastoraal werkster, ontheven van haar functie van teamleider van het pastoraal team van de regio Oosterhout.

Per 1 maart 2008 heeft de bisschop mevrouw drs. H.N.M. VAN HATTUM benoemd tot pastoraal werkster voor de regio Oosterhout, specifiek voor het Thomasprofiel, onder gelijktijdig eervol ontslag als staffunctionaris bij de Pastorale Dienstverlening van het Bisdom van Breda.

Per 1 april 2008 is diaken M.C.H. SCHAPENDONK O. PRAEM. door de bisschop benoemd als diaken en lid van het pastoraal team in de regio Steenbergen, onder gelijktijdig eervol ontslag als lid van het pastoraal team van de parochies in de regio Oudenbosch.

Per 1 april 2008 is de heer drs. P.A.C. DE MEIJER door de bisschop benoemd tot pastoraal werker in de Immanuëlparochie te Zevenbergen onder gelijktijdig eervol ontslag uit zijn functie van pastoraal werker voor de Congregatie 'Alles voor Allen' te Breda.

Per 1 april 2008 heeft de bisschop mevrouw W.T.J.C. LEEMPUT-VAN DE WIEL benoemd tot pastoraal werkster in de Jeruzalemparochie te Breda, onder gelijktijdig eervol ontslag uit haar functie van pastoraal werkster in de parochies Breda-Oost en H. Willibrordus te Teteringen.

Per 1 april 2008 heeft de bisschop de tijdelijke pastorale zending van mevrouw M.A.W. MOLS voor haar werk als vrijwilligster in het Annahuis te Breda verlengd tot en met 31 augustus 2008.

Per 1 april 2008 heeft de bisschop de pastorale zending voor de heer P.W.M. VAN AMELSVOORT voor zijn pastorale arbeid als pastoraal werker in St. Willebrord verlengd.

Met ingang van 15 april 2008 heeft de bisschop de heer Ing. P.A.E. DE ROOIJ, priester van het Bisdom van Breda, benoemd tot parochie-administrator van parochie De Ark te Roosendaal.

De bisschop heeft de benoeming van de heer P.J.M. VAN GORP tot parochie-administrator van de parochies te Ulvenhout en Bavel verlengd voor de periode van 1 mei 2008 tot 1 mei 2009.

Emeritaat

Vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd heeft de bisschop met ingang van 10 januari 2008 de pastorale zending ingetrokken van mevrouw Drs. M.L. CURTIUS voor haar werk als pastoraal werkster in de Hans Bergerkliniek te Oosterhout.

Vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd heeft de bisschop per 1 februari 2008 de pastorale zending ingetrokken van de heer E. VISSER voor zijn werk als pastoraal werker in het Streekziekenhuis Walcheren.

Met ingang van 15 april 2008 heeft de bisschop de heer Drs. C.C. COVEMAEKER, priester van het Bisdom van Breda, eervol ontslag verleend uit zijn functie van pastoor van parochie De Ark te Roosendaal.

Wegens gezondheidsredenen heeft de bisschop van Haarlem de heer N.J. BEERS, priester van het Bisdom van Breda, per 1 juni 2008 eervol ontslag verleend uit zijn functie van parochieadministrateur van de parochie te Hoogwoud; per 1 juni 2008 is de heer N. Beers derhalve emerituspriester van het bisdom Breda.

Vertrek

Per 1 januari 2008 heeft de bisschop – wegens het aanvaarden van een functie elders - de pastorale zending ingetrokken van Mevrouw Drs. H.M. MANDIAU-LAMERS voor haar werk als pastoraal werkster van het Amphiaziekenhuis te Breda.

Per 1 februari 2008 heeft de bisschop – wegens het aanvaarden van een functie elders – de pastorale zending ingetrokken van Mevrouw Drs. J.A.M. SWEEP voor haar werk als pastoraal werkster in het Franciscusziekenhuis te Roosendaal.

Overleden

Op zondag 17 februari 2008 is in zijn woonplaats Alphen overleden de Zeereerwaarde heer Johannes Baptist Maria SMITS. Hij werd geboren op 26 september 1936 te Made en Drimmelen en priester gewijd voor het Bisdom van Breda op 16 juni 1962. In het bisdom van Breda was hij van 13 augustus 1962 kapelaan in St. Willebrord; op 25 juli 1966 werd hij kapelaan in de St. Josephkerk te Dongen en tevens moderator van de L.T.S. te Dongen; in 1969 werd hij moderator en godsdienstleraar op de J.F. Kennedy HBS te Dongen; op 1 september 1980 werd hij tevens pastor van de Hubertusparochie te Dongen tot 1 februari 1985; op 7 maart 1982 werd hij pastoor van de Antoniusparochie te Riel gecombineerd met Dongenvaart; op 1 februari 1985 werd hij

pastoor van de H. Willibrordusparochie te Alphen; op 1 juli 1990 werd hij tevens parochie-administrator te Baarle Nassau; op 1 december 1995 werd hij opnieuw benoemd tot pastoor te Alphen en Riel; op 10 juni 1998 werd hij lid van het pastoraal team van de regio Alphen. Op 1 december 2001 ging hij met emeritaat. De plechtige mis van requiem vond plaats op zaterdag 23 februari 2008 in de H. Willibrorduskerk te Alphen, waarna de crematie plaatsvond in besloten kring.
Moge hij zijn in de vrede van onze verrezen Heer.

Op vrijdag 7 maart 2008 is in het St. Franciscus-ziekenhuis te Roosendaal overleden de Zeereerwaarde heer Bernardus Adrianus Josephus KRIJBOLDER. Hij werd geboren op 23 oktober 1926 te 's-Hertogenbosch en priester gewijd voor het Bisdom Den Bosch op 3 juni 1950.

Op 29 september 1950 werd hij kapelaan te Berghem. Vanaf 21 augustus 1953 werd hij kapelaan te Made, dat toen nog tot het bisdom Den Bosch behoorde; met de herindeling van de bisdommen in 1956 kwam Made bij het bisdom Breda en zo ook de toenmalige kapelaan Krijbolder. Op 5 augustus 1959 werd hij benoemd tot kapelaan te Breda (parochie Onbevlekt Hart van Maria) en op 1 februari 1965 tot kapelaan van de parochie O.L. Vrouw van Altijd durende Bijstand te Breda; vanaf 1 september 1970 was hij wederom een jaar als priester werkzaam in Made, waarna hij per 1 september 1971 benoemd werd in de zielzorg te Oud-Gastel; op 15 november 1978 werd hij benoemd tot pastoor van Oud-Gastel en hij bleef dat tot zijn emeritaat op 3 december 1994. Na zijn emeritaat assisteerde hij regelmatig in de regio Wouw, vooral in Heerle.

De plechtige mis van requiem vond plaats op woensdag 12 maart 2008 in de kerk van de H. Gertrudis van Nijvel te Heerle, waarna aansluitend de begrafenis plaatsvond op de begraafplaats te Heerle. Moge hij zijn in de vrede van onze verrezen Heer.

Op donderdag 24 april 2008 is in Missiehuis Vrijland te Oosterbeek overleden de Zeereerwaarde Father Alphonsus Marie WELSING M.H.M. Hij werd geboren te Brummen (Gld.) op 24 februari 1919 en priester gewijd bij de Missionarissen van Mill Hill op 9 juli 1944.

In het Bisdom van Breda was hij kapelaan en pastoor van de Vredeskerk in Steenberg van 1975 tot 1985.

De plechtige mis van requiem vond plaats te Oosterbeek in de kapel van het Missiehuis op dinsdag 29 april 2008. Aansluitend vond de begrafenis plaats op het kloosterkerkhof aldaar.

Moge hij zijn in de vrede van onze verrezen Heer.

Op vrijdag 2 mei 2008 is in het Universitair Ziekenhuis te Gent overleden de Zeereerwaarde Pater Drs. Leonardus Cornelius HEIJNEN O.S.F.S. Hij werd geboren te Voorburg op 1 december 1918 en priester gewijd bij de Oblaten van de H. Franciscus van Sales op 16 juli 1942.

In het Bisdom van Breda was hij kapelaan van de parochie H. Willibrordus te Terneuzen, sinds 14 september 1965, met de opdracht in Terneuzen-Zuid een nieuwe parochie met kerk te stichten. Op 31 december 1966 werd hij benoemd tot de eerste pastoor van deze nieuwe parochie van De Verrezen Christus. Op 1 januari 1994 ging hij met emeritaat.

De plechtige uitvaart vond plaats op vrijdag 9 mei 2008 in de kapel van de H. Pius X van de Christoffelparochie, Don Sartstraat 2, 1234 AB Tilburg.

Aansluitend vond de begrafenis plaats bij de overleden medebroeders op de begraafplaats van Broekhoven, Lorenzstraat, te Tilburg.

Op woensdag 7 mei 2008 was er om 19.00 uur een eucharistieviering in de Emmaüskerk, Alb. Thijmstraat 2, 4532 CZ Terneuzen, waarbij gelegenheid was om afscheid te nemen van de emerituspastoor.

Moge hij zijn in de vrede van onze verrezen Heer.

Op dinsdag 3 juni 2008 is in het Berchmanianum te Nijmegen overleden de Zeereerwaarde Pater Joseph (Joep) P.A.M. DRESEN s.j. Hij werd geboren op 11 mei 1924 en priester gewijd voor de Jezuïeten op 22 augustus 1956. In het Bisdom van Breda was hij vanaf 1970 tot aan zijn emeritaat op 1 mei 1989 pastor van het Ignatiusziekenhuis (thans Amphia-ziekenhuis) te Breda. De plechtige uitvaartviering geschiedde op maandag 9 juni 2008 in het Berchmanianum, Houtlaan 4 te Nijmegen, waarna aansluitend de begrafenis plaatsvond op de begraafplaats Jonkerbos, Winkelsteegseweg 68 te Nijmegen. Moge hij zijn in de vrede van onze verrezen Heer.

JUBILEA IN HET BISDOM VAN BREDA IN HET JAAR 2008

65 JAAR PRIESTER 27 juli 2008
W. van Berkel ss.cc. te Bavel

60 JAAR PRIESTER 21 februari 2008
E.A.E. van Acker s.m. te Hulst

60 JAAR PRIESTER 22 mei 2008
Dr. P.J.M. Haneveer te Etten-Leur

50 JAAR PRIESTER 31 mei 2008
- J.C.A.M. Aarts te Middelburg
- M.P.G.M. Adriaansen te Breda
- Dr. W.M. Jacobs te Amstenrade

50 JAAR PRIESTER 13 juli 2008
J.W.J. van den Elzen m.h.m. te Roosendaal

50 JAAR PRIESTER 20 juli 2008
A. van der Wel scj. te Nijmegen

40 JAAR PRIESTER 20 april 2008
dr. F. van der Hoff scj te Ixtepec Oaxaca Mexico

40 JAAR PRIESTER 20 april 2008
drs. B.M. Stoffels s.j. te Delft

40 JAAR PRIESTER 9 juni 2008
L.P. Peeters te Alphen a.d. Rijn

40 JAAR PRIESTER 9 november 2008
A.J. van den Brule o.c.r. te Zelzate

25 JAAR PRIESTER 24 september 2008
A.C.M. Demmers te Wouw

12 ½ JAAR DIAKEN 10 juni 2008
Drs. N.R.M. van Uden te Bavel

25 JAAR PASTORAAL WERKER 1 september 2008
drs. G.H.M. Kok te Kapelle

25 JAAR PASTORAAL WERKER 1 november 2008
J.A.M. Schepers te Terheijden

12 ½ JAAR PASTORAAL WERKER 1 juli 2008
W.N.A. van de Broek M.A. te Moerstraten

12 ½ JAAR PASTORAAL WERKER 1 november 2008
Drs. J.M. Bruinsma te Roosendaal

Breda, 7 januari 2008
Mw. C.B.A.M. Wagemakers

JOHANNES HARMANNES JOZEFUS VAN DEN HENDE

door de genade van God en de gunst van de Apostolische Stoel
Bisschop van Breda

Aan het pastoraal team, het bestuur en de parochianen van de
R.K. Parochies van de H. Maagd Maria en van de H. Paulus te
Bergen op Zoom.

GEZIEN

het verzoek van het bestuur van de R.K. Parochies van de H.
Maagd Maria en van de H. Paulus te Bergen op Zoom, gedaan bij
schrijven van 23 november 2007;

GEHOORD,

overeenkomstig het vereiste van can. 515 §2 C.I.C., de
Priesterraad, in vergadering bijeen op 4 december 2007;

GELET

op de resultaten van het gevoerde overleg en op de bepalingen
van het kerkelijk recht, in het bijzonder van can. 121 C.I.C.;

OVERWEGENDE

dat een goede uitoefening van de pastorale zorg in Bergen op
Zoom wijziging van de bestuurlijke en organisatorische
voorzieningen noodzakelijk maakt;

BESLUIT HIERBIJ

de R.K. Parochies van de H. Maagd Maria en van de H. Paulus te
Bergen op Zoom samen te voegen tot de R.K.

"Lievrouweparochie" te Bergen op Zoom die geregeerd zal

worden door de bepalingen van het "Algemeen Reglement voor het bestuur van een parochie van de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland" (ARBP), laatstelijk vastgesteld op 14 juni 1988 en laatstelijk gewijzigd op 8 oktober 1996, met inachtneming van de volgende bepalingen:

1. Dit besluit wordt van kracht op 1 januari 2008.
2. Met ingang van die datum houden de R.K. Parochies van de H. Maagd Maria en van de H. Paulus te Bergen op Zoom op te bestaan en worden zij samengevoegd tot de R.K. **"Lievrouweparochie"** te Bergen op Zoom, overeenkomstig can. 121 C.I.C., zodat deze parochie de enige, algemene en onmiddellijke rechtsopvolger is van de twee voormalige parochies.
3. Met ingang van die datum bestaat het territorium van de R.K. **"Lievrouweparochie"** te Bergen op Zoom uit de territoria van de twee voormalige parochies.
Het is wenselijk dat er een correcte grensbeschrijving van de parochie wordt opgesteld die de goedkeuring behoeft van de Bisschop van Breda.
4. De parochiekerken van de H. Gertrudis, O.L. Vrouw van Lourdes, het H. Hart van Jezus en de Goddelijke Voorzienigheid te Bergen op Zoom blijven voor de goddelijke eredienst bestemd en behouden hun titel.
5. Met ingang van die datum krijgen de zittende leden van het parochiebestuur van de R.K. Parochies van de H. Maagd Maria en van de H. Paulus te Bergen op Zoom eervol ontslag uit hun functie en wordt er voor de R.K. **"Lievrouweparochie"** te Bergen op Zoom een parochiebestuur gevormd overeenkomstig de bepalingen van

het "Algemeen Reglement voor het bestuur van een parochie van de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland", laatstelijk vastgesteld op 14 juni 1988 en laatstelijk gewijzigd op 8 oktober 1996.

De pastoor is rechtens lid en voorzitter van het parochiebestuur (art. 25.1 en 26.1 ARBP).

Tot leden van het parochiebestuur worden bij dezen benoemd:

- de Heer R.A.J. Stuart,
- de Heer M.F. Crusio, secretaris,
- de Heer A.J.T.M. Asselbergs, penningmeester,
- Mevrouw G.M.T. Wittenbols,
- de Heer J.B.P. Maas,
- de Heer A.H.M. de Rooij.

De Heer R.A.J. Stuart wordt bij dezen tevens benoemd tot vice-voorzitter van het parochiebestuur.

Ten spoedigste zal een rooster van aftreden worden opgesteld, overeenkomstig art. 27.7 ARBP, en ter kennis worden gebracht van de Bisschop van Breda.

6. Met ingang van die datum krijgen de zittende leden van de parochievergaderingen van de R.K. Parochies van de H. Maagd Maria en van de H. Paulus te Bergen op Zoom eervol ontslag uit hun functie.
7. Van dit besluit dienen de parochianen op de hoogte te worden gebracht.

Breda, 19 december 2007
Nr. 21/393/2007

+ Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende,
Bisschop van Breda.

Grensbeschrijving van de Lievevrouweparochie te Bergen op Zoom

De grens begint in de Nieuwe Haven (Oosterschelde) en volgt de zuidgrens van de Auvergnepolder tot de Plasticslaan.

Vervolgens gaat de grens in zuidoostelijke en noordoostelijke richting over de Plasticslaan tot de Lelyweg. Vanaf dit punt gaat de grens in een rechte lijn in noordoostelijke richting naar de Stapelakker en gaat in noordoostelijke richting over het midden van de Stapelakker en de Fort Prinsenweg tot de Melanenweg. De grens volgt in noordwestelijke richting het midden van de Melanenweg tot de Ligneweg en volgt in noordoostelijke richting de Ligneweg tot de Schansbaan. In zuidoostelijke richting volgt de grens het midden van de Schansbaan tot de Moerstraatsebaan, in zuidwestelijke richting het midden van de Moerstraatsebaan tot de Delweg (gelegen aan de noordoostelijke rand van de bossen) en in zuidoostelijke richting het midden van de Delweg tot de Bergse Baan.

Vanaf dit punt gaat de grens in zuidwestelijke richting over het midden van de Bergse Baan tot de spoorbaan Bergen op Zoom-Roosendaal, gaat in zuidwestelijke richting over het midden van de spoorbaan tot de Moervaart en volgt in oostelijke richting de Moervaart tot de Grote Leeuwerik, gaat in zuidoostelijke richting over het midden en het verlengde van de Grote Leeuwerik tot Rijksweg A58, gaat in zuidwestelijke richting over het midden van Rijksweg A58 tot de Gareelweg en gaat dan in zuidelijke richting over het midden van de Gareelweg tot de Mastendreef. Vanaf dit punt volgt de grens in zuidelijke richting een particuliere weg door het landgoed “Zoomland”, langs de oostzijde van De Kleine Kievit tot de Barsedreef. In oostelijke richting volgt de grens het midden van de Barsedreef tot de gemeentegrens tussen Bergen op Zoom en Roosendaal

(voorheen gemeentegrens Wouw-Bergen op Zoom) en volgt in zuidoostelijke richting deze gemeentegrens tot de Moerkantse Baan waar de gemeentegrenzen tussen Bergen op Zoom, Roosendaal en Woensdrecht elkaar ontmoeten.

Vanaf dit punt volgt de grens de gemeentegrens tussen Bergen op Zoom en Woensdrecht in westelijke, zuidwestelijke en noordwestelijke richting tot een punt waar de Huijbergse baan de Heide Baan ontmoet en volgt vanaf dit punt in zuidwestelijke richting de Heide Baan tot het midden van de Zuidgeest. De grens volgt het midden van de Zuidgeest in westelijke, noordwestelijke en westelijke richting tot een punt waar de Lange Steen, Zuidgeest en de Zandstraat elkaar ontmoeten. Vervolgens volgt de grens de Lange Steen in zuidwestelijke richting, steekt Rijksweg A58 over tot de Antwerpsestraatweg. De grens volgt in zuidelijke richting de Antwerpsestraatweg, in westelijke richting de Reimerswaalweg en het verlengde van de Reimerswaalweg (welke de noordgrens is van de Prins Karel-polder) tot een punt in de Oosterschelde (Markiezaat) waar de gemeentegrenzen tussen Reimerswaal, Woensdrecht en Bergen op Zoom elkaar ontmoeten.

Tenslotte gaat de grens in noordelijke richting door het Markiezaatsmeer in de Oosterschelde tot het punt van uitgang.

Door mij vastgesteld.

Breda, 2 juni 2008 (Nr. 21/153/2008)

Drs. V.G.P.J.M. Schoenmakers,
Vicararis-generaal.

JOHANNES HARMANNES JOZEFUS VAN DEN HENDE

door de genade van God en de gunst van de Apostolische Stoel
Bisschop van Breda

L.S.,

Met een beschikking van 15 augustus 2004 (Nr. 21/304/2004) heeft de Bisschop van Breda met ingang van 1 september 2004 drie Beleidsadviesraden in het leven geroepen, te weten de Beleidsadviesraad “KERK IN DE SAMENLEVING”, de Beleidsadviesraad “GELOOFSCOMMUNICATIE EN GELOOFSEXPRESSION” en de Beleidsadviesraad “PASTORALE ARBEID EN PASTORALE ORGANISATIE”.

Nu de opdracht van de Beleidsadviesraden in feite voltooid is met de totstandkoming van het nieuwe diocesane beleid, zoals geformuleerd in de nota “In de duizend gezichten van Uw volk”, hef ik, na overleg met de Bisdorraad en na de leden de Beleidsadviesraden zelf te hebben gehoord, met ingang van 15 maart 2008 deze drie lichamen op.

Breda, 3 maart 2008

+ Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende,
Bisschop van Breda.

Bisschoppelijk schrijven inzake de bedienaar van de ziekenzalving

Brief aan de priesters, diakens, pastoraal werks(st)ers en vrijwilligers in het parochiepastoraat en in het categoriaal pastoraat.

Iedere christen is geroepen om zieken te bezoeken, hen met aandacht bij te staan en met en voor hen te bidden. Gelukkig gebeurt dat in steeds meer parochies niet alleen door priesters en diakens, maar ook door andere gelovigen met een pastorale zending en door vrijwilligers. Zo mogen alle zieken en stervenden zich omringd en gesterkt weten door een gemeenschap van liefde.

In het sacrament van de zieken (of de ziekenzalving) mogen wij de Heer op een bijzondere wijze ontmoeten. Op dit sacrament is het woord van de Heer bij uitstek van toepassing: “Komt allen tot Mij die uitgeput zijt en onder lasten gebukt, en Ik zal u rust en verlichting schenken” (Mt. 11,28). Christus geeft in het sacrament van de zieken zijn genadevolle troost en kracht aan zieken en wanneer het sacrament een plaats krijgt rond het sterfbed, strekt Hij zijn hand uit om de stervenden binnen te leiden in het eeuwig leven.

Veel mensen zien het sacrament van de zieken nog steeds als het ‘laatste sacrament’ en stellen het ontvangen ervan daarom zo lang mogelijk uit. Toch heeft het Tweede Vaticaans Concilie op een bredere betekenis willen terugrijpen: “Het ‘laatste Oliesel’, dat ook en beter ‘Zalving van de zieken’ kan worden genoemd, is niet uitsluitend het sacrament van degenen die in het uiterste levensgevaar verkeren. De geschikte tijd om het te ontvangen is dan ook reeds aanwezig, wanneer een gelovige door ziekte of ouderdom in levensgevaar begint te komen” (Sacrosanctum

Concilium 73). Wanneer “gelovigen die tot het gebruik van het verstand gekomen zijn, ten gevolge van ziekte of ouderdom in levensgevaar zijn geraakt” (CIC can. 1004 § 1 en c. 998), kan het persoonlijk of gemeenschappelijk vieren van dit sacrament een bijzondere bron van kracht, genezing en hernieuwde levenszin zijn met het oog op de verrijzenis van Christus. De Katechismus van de Katholieke Kerk wijst erop dat het gepast is de ziekenzalving te ontvangen, voordat men een zware operatie ondergaat. Dit geldt ook voor oudere mensen, wanneer zij duidelijk zwakker worden (KKK nr. 1515). Bij de viering van de ziekenzalving moet het wel gaan om zieken op bejaarden die verkeren in deze aangeduide situaties en niet zomaar om zieken of bejaarden in het algemeen. Dat dient men vooral ook voor ogen te houden, wanneer een gemeenschappelijke viering van de ziekenzalving plaats vindt, bijvoorbeeld in verpleeghuizen of tijdens bedevaarten.

Wanneer het sacrament van de ziekenzalving plaatsvindt, volgt het bij voorkeur op het ontvangen van het sacrament van boete en verzoening en wordt het desgewenst gevolgd door de heilige communie. De ziekenzalving kan plaatsvinden in een viering van de eucharistie. Wanneer iemand de ziekenzalving ontvangt die in onmiddellijk levensgevaar verkeert, kan deze zieke het ‘viaticum’ ontvangen.

Het toedienen van de ziekenzalving is voorbehouden aan een priester. Al vanaf de eerste eeuwen is hiervoor de basis gevonden in de Heilige schrift: “Is iemand onder u ziek? Laat hij de presbyters van de gemeente roepen; zij moeten een gebed over hen uitspreken en hem met olie zalven in de naam des Heren” (Jak. 5,14). Door het Concilie van Trente is de koppeling van het sacrament van de zieken aan de priesterlijke bediening definitief bevestigd. Het is dus niet alleen vanwege de samenhang met de sacramenten van biecht en eucharistie dat het toedienen van het

sacrament van de zieken is voorbehouden aan een priester; ook zonder deze elementen zal de ziekenzalving alleen door een priester gegeven kunnen worden. Dit is onlangs nog eens nadrukkelijk bevestigd door de Congregatie voor de Geloofsleer.

Zeker nu in de parochies en zorginstellingen steeds vaker in teamverband wordt samengewerkt, is een goede en heldere verdeling van ieders specifieke taken noodzakelijk. Wanneer diakens, pastoraal werk(st)ers en vrijwilligers betrokken zijn bij de pastorale begeleiding van zieken en stervenden, kunnen zij een belangrijke rol vervullen in de voorbereiding op het ontvangen van het sacrament van de zieken, dat bediend wordt door de priester. Dit voorbereidende werk is van grote waarde en wij zijn onze diakens, pastoraal werk(st)ers en vrijwilligers dankbaar voor hun inzet rond dit pastoraat, en de priesters die de zieken thuis, in ziekenhuizen en zorginstellingen bezoeken en pastoraal en liturgisch begeleiden.

De situatie kan ingewikkelder liggen, wanneer een zieke of stervende is opgenomen in een ziekenhuis, verpleeghuis of andere instelling en er weinig of geen band bestaat met een (parochie)priester. De pastorale begeleiding zal dan dikwijls gebeuren door diakens, pastorale werk(st)ers of vrijwilligers die aan de instelling verbonden zijn. Tot een goede pastorale begeleiding van zieken behoort de aandacht die besteed wordt aan het onderkennen van de onvervangbare waarde en belang van de sacramenten van de ziekenzalving en van de boete en verzoening, die door de priester bediend worden. Het persoonlijke pastorale contact met de zieke is vooral dan goed, verantwoord en vruchtbaar, wanneer het ertoe bijdraagt dat de zieke groeit in verlangen naar de sacramentele hulp van Christus in zijn Kerk. Zo ook is het belangrijker dat de gelovigen Christus kunnen ontmoeten in de eucharistie, dan dat zij een persoonlijke band hebben met de priester die celebreert.

Wanneer het toedienen van de ziekenzalving door een priester echt niet mogelijk is, kunnen diakens, pastorale werk(st)ers en vrijwilligers gebruik maken van de gebeden voor het ziekenbezoek en van de ritus voor de zegening van zieken en van de orde van dienst bij het afscheid van stervenden, zoals deze vinden zijn in het rituale voor de pastorale zorg rond zieken en de ziekenzalving.¹ Indien geen priester aanwezig is, kan elke gelovige die daartoe is aangesteld het viaticum bedienen: de diaken gebruikt dan de ritus die het ritueel voor de priester beschrijft², de niet-gewijde bedienaren volgen de ritus die het ritueel 'De heilige communie en de verering van de eucharistie buiten de mis'³ (nrs. 68-78) voor de buitengewone dienaar van de communie beschrijft. Wanneer een diaken of leek deze liturgische bedieningen verzorgt, past grote zorgvuldigheid, teneinde verwarring met het sacrament van de ziekenzalving te voorkomen. Daarom moeten woorden, gebeden en/of gebaren achterwege blijven die specifiek bij de ziekenzalving behoren, zoals opgenomen in het ritueel voor de ziekenzalving zelf. Een zalving van de zieke kan daarom niet gebeuren door een diaken, pastorale werk(st)er, vrijwilliger of een andere leek.

¹ De pastorale zorg rond de zieken en de ziekenzalving, (Liturgie van de sacramenten en andere kerkelijke vieringen, dl. 6), Uitgave Nationale Raad voor Liturgie, 1986, blz. 25-43 (nrs. 42 e.v.); blz. 115-134 (nrs. 138-151) en blz. 135-208 (nrs. 152-259).

² Aldaar, blz. 95-102 (nrs. 101-114).

³ De heilige communie en de verering van de eucharistie buiten de mis, (Liturgie van de sacramenten en andere kerkelijke vieringen, dl. 4), Uitgave Nationale Raad voor Liturgie, 1983, blz. 38-40' (nrs. 68-78) . Vgl. ook de Inleiding van: De pastorale zorg rond de zieken en de ziekenzalving, aldaar, p. 19, nr 29.

In veel ziekenhuizen en zorginstellingen vindt het pastoraat plaats binnen een oecumenische context. Op sommige plekken wordt bij de inzet van deze pastorale krachten minder gelet op de denominatie van de patiënt en meer voor een functionele aanpak gekozen; op de ene afdeling is bijvoorbeeld een priester, diaken, katholieke pastorale werk(st)er of andere leek werkzaam en op een andere een predikant. Ware oecumene vraagt dat de onderscheiden kerkelijke tradities met hun eigen bedienaren worden gerespecteerd en van katholieke, resp. protestantse zijde geen liturgische bediening wordt vervuld bij zieken die niet tot de eigen kerkgemeenschap behoren. Als bisschoppen vragen wij dat in de zorginstellingen hierover heldere afspraken worden gemaakt die niet indruisen tegen wat de Kerk vraagt.

Wanneer diakens, katholieke pastorale werk(st)ers en vrijwilligers, evenals protestantse werkers in de gezondheidszorg overgaan tot de ziekenzalving, is dat geen sacramentele handeling. De eerlijkheid gebiedt de katholieke gelovigen hierover niet in het ongewisse te laten. Met verwarring hierover is de oecumene niet gediend. Het Oecumenisch Directorium zegt hierover: “Van de katholieken wordt gevraagd oprecht respect te betonen voor de liturgische en sacramentele kerkorde van de andere kerken en kerkelijke gemeenschappen eenzelfde respect wordt van deze gevraagd voor de katholieke kerkorde”.⁴

Wij doen een dringend beroep op de priesters om zich beschikbaar te houden voor de bediening van de ziekenzalving en de laatste sacramenten en op de diakens, pastorale werk(st)ers en vrijwilligers om alle moeite te doen om een priester te zoeken voor de sacramentele zorg voor een zieke in levensgevaar, ook al wordt er door pastoranten en hun omgeving druk uitgeoefend

⁴ Pauselijke Raad voor de Bevordering van de Eenheid der Christenen, Oecumenisch Directorium. Richtlijnen voor de toepassing van de beginselen en normen inzake de oecumenische beweging, 1993, nr. 107.

om over te gaan tot een niet-sacramentele viering rondom het ziekbed. We mogen immers niemand de volheid van de sacramentele ontmoeting met de Heer in de ziekenzalving onthouden. Wij hopen daarom van harte en vragen dat iedereen die bij het pastoraat voor zieken betrokken is, alle moeite doet om het sacrament van de zieken daarin een plaats te geven.

Utrecht, 8 april 2008
De bisschoppen van Nederland

Bovendonk, zondag 4 mei 2008, diakenwijding Albert Buter

Broeders en zusters, heel in het bijzonder Albert en zijn familie,

De zondag die wij vandaag vieren (7^e zondag van Pasen) is in het licht van het kerkelijk jaar een beetje een aparte zondag. De zevende zondag van Pasen hangt er een beetje tussenin: we hebben de viering van hemelvaart achter de rug, het hoogfeest van Pinksteren staat voor de deur.

In het licht van de eerste lezing uit de Handelingen van de Apostelen (1, 12-14) kan de zondag van vandaag aanvoelen als een soort van tussentijd: de verrezen Heer is teruggekeerd naar de Vader in de hemel en daarna begint voor de elf leerlingen en Maria het biddend uitzien naar de komst van de heilige Geest. In sommige kringen wordt de zondag die wij vandaag vieren genoemd: “zondag weeskind”: de Heer Jezus die verrezen is en terugkeert naar de Vader laat ons achter, wij moeten op eigen benen staan.

Toch laten de apostelen en Maria zich niet meeslepen door het gevoel dat ze verlaten zouden zijn. En ook wij op de dag van vandaag kunnen in het licht van het Johannes-evangelie niet beweren dat Jezus ons in de steek heeft gelaten. Want na het laatste avondmaal toen Jezus zijn leerlingen de voeten waste, heeft Jezus nadrukkelijk gezegd: “Ik zal u niet verweesd achter laten” (Joh. 14, 18) en: “de Vader zal op mijn gebed u een andere helper geven om voor altijd bij u te blijven: de Geest van de waarheid” (Joh. 14, 16-17).

Nee, we staan er niet alleen voor, toen niet en ook nu niet! De eerste leerlingen baden vol vertrouwen en zij ontvingen de kracht van de heilige Geest. Ook de Kerk van Christus heeft door de eeuwen heen steeds opnieuw de heilige Geest ontvangen en ondervonden.

Een betekenisvolle aanduiding van de heilige Geest is: de Geest van de waarheid.

Het is de Geest die ons de woorden van Christus in herinnering roept. De Geest van de waarheid helpt ons om het evangelie van Christus te bewaren, vast te houden. Wat is die waarheid die Jezus ons is komen brengen? Dat is de waarheid omtrent God. Jezus Christus, Gods mensgeworden Zoon, heeft ons verteld, geopenbaard wie God werkelijk is: dat God ons gemaakt heeft, dat God eindeloos veel van ons houdt, dat wij God Vader –abba, papa- mogen noemen. God kennen en in je leven toelaten betekent dat je overtuigd bent van Gods liefde voor ons mensen, en dat je bereid bent die liefde die je van God ontvangen hebt in woord en daad door te geven en te delen met anderen (cfr. Johannes 17, 1-11a).

Beste Albert, nu jij vandaag in deze viering tot diaken wordt gewijd, gebeurt dat in de kracht van de heilige Geest. Het ambt van diaken heeft alles te maken met de kracht van de heilige Geest. Heel nadrukkelijk wordt zo dadelijk in het wijdingsgebed de werking van de Geest genoemd: de Geest die de Kerk als Lichaam van Christus samenvoegt en bijeen houdt; de Geest die de apostelen hielp om mannen uit te kiezen voor het dienstwerk van diaken; door de Geest werden de uitverkoren mannen toegerust met de nodige gaven om de taak van diaken te kunnen vervullen. Dat gebeurde door de handoplegging en het gebed van de apostelen.

Vandaag wordt die heilige Geest in het wijdingsgebed ook over Albert afgesmeekt. De kern van het wijdingsgebed luidt: *Wij vragen, Heer: zend de heilige Geest over hem uit, zodat hij door Hem wordt gesterkt met de gave van uw zeventvoudige genade om het werk der bediening trouw te volbrengen.*

Vandaag -zo staat in het wijdingsgebed- wordt aan Albert als diaken het *dienstwerk van de tafels* toevertrouwd. Dat is de dienst als diaken aan de altaartafel in de viering van de eucharistie, dat is de

dienst als diaken wanneer je in de liturgie het geloof verkondigt en het woord van God uitlegt en aldus als voedsel aan de mensen uitdeelt. Het dienstwerk aan de tafels sluit ook in de dienst aan armen en mensen in nood die je als diaken in het pastorale werk ontmoet. Het Tweede Vaticaans Concilie zegt in de Constitutie over de Kerk (Lumen Gentium n. 29) dat aan een diaken de handen worden opgelegd juist voor het dienstbetoon (*ad ministerium*).

Albert, in het dienstwerk van diaken wordt jouw bereidheid om de liefde die je van God ontvangen hebt in woord en daad door te geven en te delen met anderen, heel concreet. En als je over enige tijd tot priester word gewijd blijft je priesterlijke werk –in het licht van het eerder ontvangen diaconaat- ook getekend worden door deze dienst aan God en aan de mensen die in Zijn Naam aan jou worden toevertrouwd.

Het ambtelijk dienstwerk in de Kerk van Christus als diaken en priester vraagt een degelijke voorbereiding. Zes jaar geleden, in 2002, is Albert aan de opleiding hier in Bovendonk begonnen, hij heeft zich in al die jaren opengesteld voor de lessen die geboden werden in de verschillende disciplines van de theologie, voor de vele geplande en spontane gesprekken, die vaak geloofsgesprekken werden, stage en supervisie.

Albert, in de afgelopen studiejaren heb je ondervonden dat leren en spreken over God en Zijn Kerk ook betekent dat je leert en spreekt over jezelf. De Heer die jou geroepen heeft tot het ambtelijk dienstwerk in Zijn Kerk heeft jou uitgenodigd om in vrijheid ‘ja’ te zeggen: *hier ben ik* en *Ja dat wil ik met de hulp van God*.

In loop van de afgelopen jaren hebben Albert en ik elkaar regelmatig gesproken. De laatste tijd hier op Bovendonk wanneer ik hier kwam voor de viering van de Mis. Maar ook voordien, bijvoorbeeld in de auto op weg van Bedum naar Delfzijl, van de

ene eucharistieviering naar de volgende: Albert als enthousiaste organist en ik als priester.

Als leraar op het Fivelcollege in Delfzijl heeft Albert zijn talenten gebruikt voor de vorming van kinderen en jongeren door onderwijs en gerichte aandacht in mentoraat. Als organist in Noord-Groningen en op Bovendonk heeft Albert velen aangezet tot biddend zingen en de juiste toon te treffen waar het gaat om waarachtige eredienst aan God in de liturgie.

Deze talenten kunnen in kracht van de heilige Geest (die op bijzondere wijze geschonken wordt in de wijding) opnieuw worden ingezet en vruchtbaar gemaakt worden wanneer Albert straks als diaken het dienstwerk verricht aan de tafel van de eucharistie, aan de tafel van verkondiging en catechese, aan de tafel van naastenliefde en hulpbetoon.

Albert, straks als diaken van het bisdom Groningen-Leeuwarden zul je in trouwe verbondenheid met de bisschop, in samenwerking met allen die werkzaam zijn in het pastoraat en met alle gelovigen meehelpen om de zending van Christus (aan zijn Kerk toevertrouwd) te vervullen in onze tijd en onze streken.

In de geest van Petrus in de tweede lezing (1 Petr. 4, 13-16) mogen we zeggen: we schamen ons niet voor Christus en Zijn Kerk, en in geloof willen we de moeiten en het lijden dat we ondervinden opdragen tot eer van God, want in Christus is Gods weg ten leven.

AMEN

+Johannes van den Hende
Bisschop van Breda